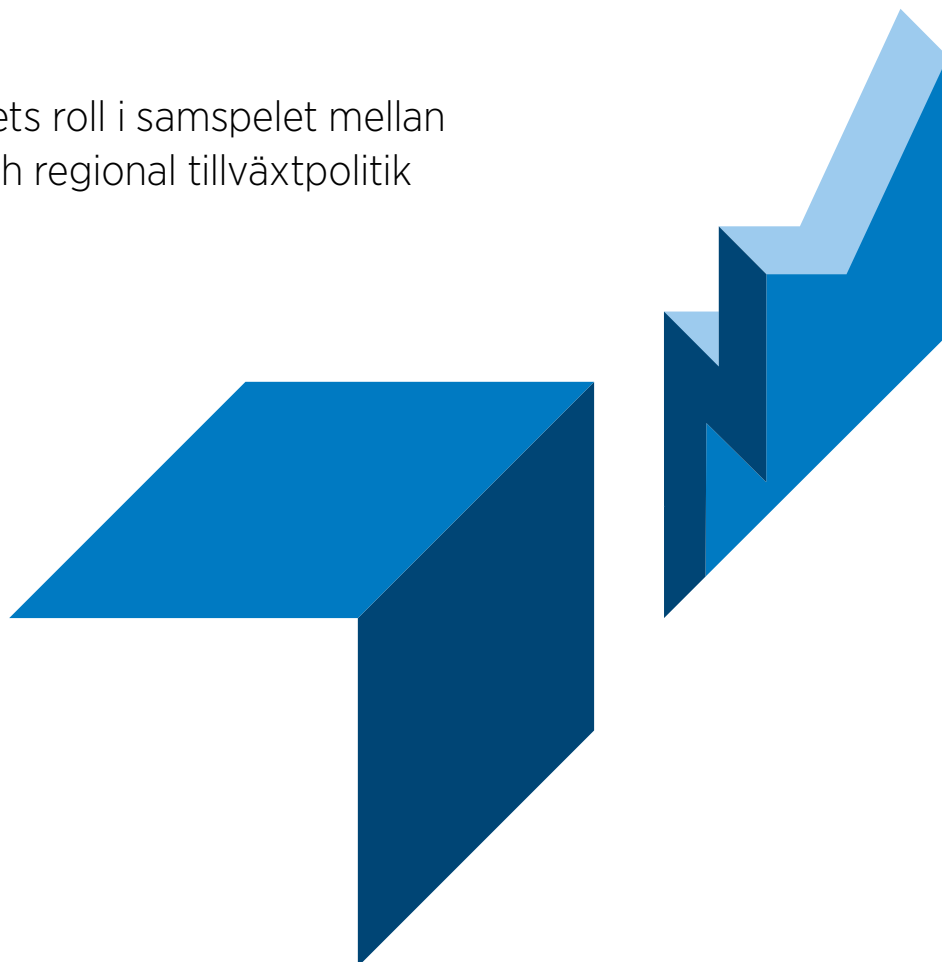

Rapport 0199

Till nytta för företaget och dess omvärld

Om Tillväxtverkets roll i samspelet mellan
näringspolitik och regional tillväxtpolitik

Tillväxtverkets publikationer

finns att beställa eller ladda ner som pdf på tillvaxtverket.se/publikationer. Där finns även material som gavs ut av Nutek

© Tillväxtverket

Stockholm, juni 2016
Produktion: Ordförandet AB
ISBN 978-91-87903-58-8
Rapport 0199

Har du frågor om denna publikation, kontakta:

Maria Weimer Löfvenberg
Telefon, växel 08-681 91 00

Innehåll

1	Näringspolitik och regional tillväxtpolitik hänger ihop och måste samspela	5
2	Företagen behöver konkurrenskraftiga förutsättningar för att växa	7
3	Företagen är medlet för ökad välfärd	10
4	Det regionala tillväxtarbetet återspeglas i företagen	16
5	Delningsekonomi förändrar de ekonomiska drivkrafterna	18
6	Tillväxtverket – en viktig aktör i samspelet mellan de båda politikområdena	21
7	En listning av de mest tongivande referenserna	24

1 Näringspolitik och regional tillväxtpolitik hänger ihop och måste samspela

Sveriges olika regioner har olika konkurrensfördelar och styrkor. Därför måste de olika regionerna bygga sin konkurrenskraft på de styrkor de har och utveckla samarbetsformer såväl i storstäder som på landsbygden. Det ger förutsättningar att kraftsamla mot de utmaningar som är gemensamma för hela Sverige. Och övriga Europa. Ett samspel mellan näringspolitik och regional tillväxtpolitik är i det här sammanhanget en förutsättning för ökad regional konkurrenskraft.

När vi på Tillväxtverket talar om vad det är som ska göras blir det ofta en uppdelning i det ena eller det andra. Det näringspolitiska perspektivet kan exemplifieras med insatser inom affärsutveckling, förenkling för företag, kapitalförsörjning, internationalisering. Det regionala tillväxtperspektivet kan exemplifieras med insatser inom regionala kompetensplattformar, tillväxtskapande samhällsplanering, kommersiell service. Den här uppdelningen i olika delar kan leda till en brist på förståelse för helheten. Själva sammanhanget, det vill säga vad vi gör, varför vi gör det och hur delarna samspelar med varandra.

Det här är en berättelse om hur näringslivsutveckling och regionalt tillväxtarbete hänger ihop och måste samspela, att det inte är det ena eller det andra, och förklara sambandet politikområdena emellan. Ett samband som är centralt att förstå eftersom Tillväxtverket ska vara till nytta både för företagen men också för de miljöer företagen verkar inom.

Arbetet riktar sig till dig som är nyanställd på Tillväxtverket och till dig på Tillväxtverket som har arbetsuppgifter där du kanske inte dagligen kommer i direkt kontakt med politikområdena som sådana. På så vis kan arbetet fungera både som en utgångspunkt och en introduktion för nya och befintliga medarbetare.

Syftet är att du som läser ska få en kortfattad beskrivning av politikområdena samt, med exempel hämtade från Tillväxtverkets egen verksamhet, få en tydligare bild av hur de hänger ihop. Själva sambandet alltså. Det är viktigt för oss i vårt arbete och kan ge en ökad förståelse för Tillväxtverkets roll i det här spelet.

Så här är texten uppbyggd

Kapitel två beskriver näringspolitik och regional tillväxtpolitik på en övergripande nivå, utifrån den politik som är styrande idag. Även EU:s sammanhållningspolitik och den nationella strategin för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft kommenteras på en övergripande nivå.

Kapitel tre gör en fördjupning i företagens "blivande", vad det är som driver själva företagen samt vilka lokaliseringsfaktorer som är av betydelse för dem. Likaså samverkansformer och beslutsprocesser för entreprenöriella idéer. Och inte minst varför företagen är viktiga för Sveriges gemensamma välfärd.

Kapitel fyra lyfter fram att globala utvecklingsmönster både är en utmaning och en möjlighet för enskilda företag och branscher men att de också sätter press på stödjandesystemet i det regionala tillväxtarbetet. Den nationella nivån behöver av den anledningen se över sitt deltagande i de regionala processerna. Det behövs även mer samordning mellan regional och nationell nivå i det här sammanhanget.

Kapitel fem går igenom digitaliseringens möjligheter. Företagare kan utnyttja digitaliseringen både för att effektivisera sitt arbetssätt och för att skapa nya affärer. Genom digitaliseringen ökar samtidigt kraven på flexibilitet från den offentliga sektorns stödjandesystem.

Kapitel sex sammanfattar arbetet och redogör för Tillväxtverkets huvuduppgifter med särskild betoning på de insatser som görs inom de båda politikområdena. Målen för respektive politikområde kopplas samman med exempel på arbeten som Tillväxtverket utför inom respektive område för att uppnå politikens mål. Tillväxtverket är en viktig aktör i samspelet mellan näringspolitik och regional tillväxtpolitik men även andra politikområden har också betydelse för näringslivets utveckling.

Exempel på ett sådant område är it-politik och digitalisering. Tillväxtverket kan driva digitaliseringsfrågorna inom företagarområdet och i det regionala tillväxtarbetet. På så vis är Tillväxtverket en viktig aktör även inom det området.

Kapitel sju återger de referenser som har varit mest tongivande i de olika kapitlen. En exakt återgivning av referenserna, samt övriga referenser, går att finna i de aktuella kapitlen.

2 Företagen behöver konkurrenskraftiga förutsättningar för att växa

Näringspolitiken handlar om att skapa förutsättningar för jobb och växande företag.¹ I området ingår bland annat villkor för företagande och entreprenörskap, innovationskraft och en väl fungerande konkurrens. Målet för näringspolitiken är att stärka den svenska konkurrenskraften och skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag.

Utvecklingen i näringslivet påverkas av en rad olika faktorer. En av dem är att Sverige är ett land som är helt beroende av Sveriges konkurrenskraft på globala marknader. För regeringen är det viktigt att svenska företag ska konkurrera med sin kompetens, produktivitet och innovationsförmåga.

För att få fler växande, konkurrenskraftiga och innovativa företag måste också fler små och medelstora företag kunna, vilja och våga ta steget ut på en internationell marknad.

Regelförenkling och kapitalförsörjning – exempel på konkurrenskraftiga förutsättningar för företagen

En viktig faktor för tillväxt och sysselsättning är att svenska företag har konkurrenskraftiga förutsättningar i förhållande till omvärlden.

Regler som omfattar företagande är en sådan faktor och det är därför centralt att reglerna är ändamålsenliga så att den administration som krävs för att följa regelverken hålls till ett minimum.

Vidare, ett väl fungerande ramverk och system för kapitalförsörjning är avgörande för att företag ska kunna starta och expandera. Statens roll är marknads-kompletterande eftersom företagets behov av externt kapital i första hand ska tillgodoses på den privata marknaden.

Alla näringspolitiska insatser i Sverige ska även bidra till att uppnå målen i EU:s gemensamma strategi för tillväxt och sysselsättning, Europa 2020.²

Regionerna ska ges möjligheter att växa och utvecklas efter sina särskilda förutsättningar

Den regionala tillväxtpolitiken handlar om åtgärder för att ta tillvara hela landets utvecklingskraft, tillväxtpotential och sysselsättningsmöjligheter.³ Området omfattar frågor som regionala utvecklingsstrategier, regionala företagsstöd, stöd till kommersiell service och EU:s regionalfondsprogram. Målet för den regionala tillväxtpolitiken är utvecklingskraft i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft.

¹ Prop. 2015/16:1 Utgiftsområde 24.

² Europeiska Kommissionen, (2010), *Europa 2020 En strategi för smart och hållbar tillväxt för alla*, Bryssel den 3.3.2010. KOM (2010) 2020 slutlig.

³ Prop. 2015/16:1 Utgiftsområde 19.

En modern och aktiv regional tillväxtpolitik för hela landet inriktas på att regionerna ska ges möjligheter att växa och utvecklas efter sina särskilda förutsättningar, såväl i städer som på landsbygden. Ju fler regioner som är starka och expansiva, desto bättre för Sverige.

Väsentliga inslag i en modern regional tillväxtpolitik är:

- förbättrat stöd till näringslivsutveckling och tillgång till finansiering
- en fungerande arbetskraftsförsörjning
- tillgång till offentlig och kommersiell service
- utbildning
- investeringar i informationsteknik och infrastruktur

Möjlighet att erbjuda goda livs- och boendemiljöer för kvinnor och män är avgörande för att skapa regioner som kan attrahera, behålla och utveckla såväl kompetenser som företag och kapital. För en tänkt illustration av en sådan miljö, se figur Företaget och dess omvärld på sidan 14 i dokumentet.

EU:s sammanhållningspolitik – en del av genomförandet av den regionala tillväxtpolitiken

Den regionala tillväxtpolitiken omfattar även EU:s sammanhållningspolitik där målet är att bidra till ekonomisk, social och territoriell sammanhållning inom EU. Sveriges strategi för användningen av resurser från de Europeiska struktur- och investeringsfonderna, ESI slås fast i Partnerskapsöverenskommelsen⁴ som siktar mot att uppfylla målen i Europa 2020-strategin⁵ om en smart och hållbar tillväxt för alla.

EU:s sammanhållningspolitik är en del av genomförandet av den regionala tillväxtpolitiken. Regionalfonden och socialfonden är en del av EU:s sammanhållningspolitik med främsta syfte att stärka EU-ländernas konkurrenskraft.

Regeringens strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020

Regeringens strategi för den regionala tillväxtpolitiken⁶ är långsiktigt vägledande för det regionala tillväxtarbetet och ska bland annat bidra till att uppnå målet för den regionala tillväxtpolitiken – det vill säga utvecklingskraft i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft. Strategin anger regeringens prioriteringar för den regionala tillväxtpolitiken fram till 2020 och vägleder bland annat länens regionala utvecklingsstrategier och program inom EU:s strukturfonder.

I strategin, som är framtagen i bred samverkan med den regionala nivån, beskrivs fyra samhällsutmaningar – Demografisk utveckling, Globalisering, Klimat, miljö och energi samt Social sammanhållning – som alla påverkar Sveriges regioner och det regionala tillväxtarbetet. Regeringen har, fram till 2020, identifierat fyra prioriteringar för det regionala tillväxtarbetet för att bidra till politikens mål och möta dessa samhällsutmaningar, samt ta tillvara dess möjligheter.

⁴ Regeringen, (2014), *Partnerskapsöverenskommelsen*, Skr 2013/14:218.

⁵ Europeiska Kommissionen, (2010), *Europa 2020 En strategi för smart och hållbar tillväxt för alla*, Bryssel den 3.3.2010. KOM (2010) 2020 slutlig.

⁶ Regeringen, (2015), *En nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020*, Diarienummer: N2015.31.

De fyra prioriteringarna är:

- Innovation och företagande
- Attraktiva miljöer och tillgänglighet
- Kompetensförsörjning
- Internationellt samarbete

Strategin – ett ramverk för jobb och hållbar tillväxt i hela landet

För att bidra till politikens mål behöver genomförandet av den regionala tillväxtpolitiken bli mer resultatinkänt. Det innebär bland annat att de verktyg som finns inom den regionala tillväxtpolitiken behöver utvecklas och stärkas. Det handlar också om att utveckla dialogen mellan den nationella och regionala nivån, där det inrättade Forum för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020⁷ är en viktig arena.

Genom strategin prioriteras även en stärkt analys och uppföljning av det regionala tillväxtarbetet för att bättre synliggöra olika insatser och resultat samt ett kontinuerligt lärande. Ett mer resultatinkänt genomförande ställer också krav på ett tydligt regionalt ledarskap med ansvar för att strategiskt leda, samordna och utveckla det regionala tillväxtarbetet. Strategin utgör på så vis ett ramverk som samlar aktörer inom den regionala tillväxtpolitiken att skapa förutsättningar för arbetstillfällen och hållbar tillväxt i hela landet.

⁷ Regeringen, (2015), *Uppdrag att inrätta ett kansli till Forum för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020*. N2015/4609/RT (delvis).

3 Företagen är medlet för ökad välfärd

Näringspolitik och regional tillväxtpolitik är två viktiga politikområden för ökad regional konkurrenskraft. Men låt oss fördjupa oss en stund i företagens "blivande", vad det är som driver själva företagen samt vilka lokaliseringsfaktorer som är av betydelse för dem. Likaså samverkansformer och beslutsprocesser för entreprenöriella idéer. Och inte minst varför företagen är viktiga för Sveriges gemensamma välfärd.

En definition med utgångspunkt i företagsekonomisk teori är att ett företag är en organisation som samordnar resurser för att producera varor och tjänster.⁸

Med utgångspunkt i en sådan definition av företag kan tre krav på företag härledas:

1. Företag ska vara effektiva.
 - a. Ha förmågan att upprätta företagets relevans genom att ge det rätt riktning, det vill säga "göra rätt saker".
 - b. Ha förmågan att "göra saker rätt", det vill säga att använda resurserna på ett bra sätt.
2. Företag ska vara innovativa
 - a. Ha förmågan att utveckla nya varor och tjänster samt nya metoder, tekniker och verksamhetsformer för att producera och leverera dessa varor och tjänster.
3. Företag ska ha legitimitet
 - a. Ha förmågan att upprätthålla förtroende och stöd för verksamheten, inte bara från ägare, kunder och medarbetare, utan från alla intressenter.

Är det något som skiljer en företagare och entreprenör åt?

I den allmänna och politiska debatten står företagare högt upp på agendan.⁹ Inte minst är de som startar nya företag uppmärksammade. Många nya företag anses vara tecken på en dynamisk ekonomi. De nya företagen är utifrån ett sådant perspektiv därmed betydelsefulla för samhällets välfärd. Att uppmuntra och stödja företagare tycks angeläget såväl för landet som för individerna.

Ofta sätts likhetstecken mellan att vara företagare och att vara entreprenör, det vill säga att företagaren som driver företaget är en entreprenör. En sådan uppfattning är dock inte förenlig med flertalet av de teorier som finns inom entreprenörskapsområdet.

Tillväxtverket avser med begreppet entreprenörskap en specifik funktion. Entreprenörskap är att genomföra affärsidéer som till sin karaktär är omvandlande, det vill säga att genomföra innovation. Denna funktion i ekonomin kan utföras av enskilda personer eller av personer i grupp. Funktionen kan utföras genom att starta företag eller att utveckla affärsidéer inom befintliga företag. Funktio-

⁸ Skärvad, P-H., & Olsson, J. (2011). *Företagsekonomi 100*. Malmö: Liber AB.

⁹ Sundin, E. (2010). Vem är egentligen företagare? I N, Brunsson (Red.), *Företagsekonomins frågor*. Stockholm: SNS.

nen kan utföras inom såväl privata som offentliga verksamheter. Tillväxtverkets uppfattning är att entreprenörskap som teoretiskt begrepp definieras utifrån teorier om ekonomisk tillväxt och beskriver ekonomisk förnyelse och omvandling på aktörsnivå.

Lönsamhet och tillväxt i företag betraktas som nödvändiga och grundläggande förutsättningar för att skapa nytta och värde och för att på ett meningsfullt sätt trygga sysselsättning och skapa arbetstillfällen.¹⁰

Många svenska företag och det svenska samhället är en del i ett globalt samhälle

Samhälle och företag är ömsesidigt beroende av varandra.¹¹ När företagets roll i samhället diskuteras bör samhället inte definieras för snävt. Det svenska samhället är en del i ett globalt samhälle. Många svenska företag och därmed det svenska samhället är beroende av den globala marknaden och utgör en del av denna. Svenska företag måste samtidigt ta ett samhällsansvar i många olika länder med olika spelregler, kulturer och värderingar.

Ramvillkoren påverkar entreprenörskap, innovation och omställningsförmåga

En förutsättning för att företagets omvandlingskraft ska förstärkas är att så långt som är möjligt skapa handlingsutrymme för att pröva affärsidéer. Vid sidan av företagarens eller den anställdes egen kreativitet bestäms handlingsutrymmet i stor utsträckning av de institutionella villkor som omger företag. Det gäller såväl formella villkor som regelverk och lagstiftning som attityder, tillit och tysta överenskommelser. På regelområdet arbetar Tillväxtverket för att regelverken ska vara effektiva och ändamålsenliga. Lika viktig är förståelse hos myndigheter för företagets förutsättningar och villkor, effektiva processer i myndigheternas kontakter till företag samt bättre service och bemötande från myndigheter till företag. Ett strategiskt näringspolitiskt grepp, i linje med detta, är att främja variationsrikedom och mångfald. Genom att ta till vara hela befolkningens kompetens, företagsamhet och erfarenheter skapas förutsättningar för att nya lösningar växer fram och introduceras i ekonomin.

Tillväxtverkets undersökning Företagens villkor och verklighet för 2014¹² visade att lagar och myndighetsregler var ett av de största hindren för tillväxten i de små och medelstora företagen. Bland de företag som ville växa var det ännu fler som ansåg att regler var ett stort tillväxthinder. Tillväxtverket såg också att bara knappt hälften av företagen var nöjda med kontakten med offentliga aktörer. Tillväxtverkets arbete med ramvillkoren är i det här sammanhanget således av central betydelse.

Digitaliseringen påverkar den klassiska synen på konkurrensmedelsanvändningen

Operativ marknadsföring behandlar företagets konkurrensmedelsanvändning, alltså den klassiska synen på operativ marknadsföring.¹³

¹⁰ Skärvad, P-H., & Olsson, J. (2011). *Företagsekonomi 100*. Malmö: Liber AB.

¹¹ Ibid.

¹² Tillväxtverket (2014), *Företagens villkor och verklighet 2014*.

¹³ Skärvad, P-H., & Olsson, J. (2011). *Företagsekonomi 100*. Malmö: Liber AB.

Med konkurrensmedel avses varje åtgärd från företagets sida som syftar till att förstärka företagets kundrelationer och förbättra konkurrenskraften. Dessa åtgärder kan till stor del insorteras i något av de fyra P:na det vill säga:

- Produkten
- Priset
- "Platsen", distributionskanalen
- Påverkan

Enligt fyra P-synsättet, kallas också marknadsföringsmixsynsättet, går den operativa marknadsföringen ut på att skapa, prissätta och distribuera produkten samt att påverka marknaden så att kunderna köper produkten. Den valda sammansättningen av konkurrensmedel – marknadsföringsmixen – ska dessutom vara integrerad/samordnad så att de olika aktiviteterna är ömsesidigt stödjande. Detta benämns integrerad marknadsföring.

Men både produktions- och konsumtionsmönster förändras.¹⁴ Digitaliseringen¹⁵ ger möjligheter till en annan typ av konsumtion, där en tjänst inte är lika beroende av en fysisk artikel som tidigare.¹⁶ Det sker en snabb förändring vilka varor och tjänster kunderna använder och vad kunderna betalar för dem.¹⁷ Många tjänster som tidigare var kopplade till en specifik produkt finns i dag på mobilen och är gratis, bortsett från att kunden betalar genom lämna ut information om sig själv. I stället för att gå till en affär, kan kunden nu tanka ner tjänster på några sekunder. Detta innebär en förändring inom alla de klassiska marknadsföringsområdena *Produkten, Priset, Platsen, Påverkan*, vilket innebär helt nya förutsättningar för företagen vad gäller tjänsteutveckling, marknadsföring, betalning, affärsmodeller, finansiering och inte minst de legala aspekterna. Synen på kundens roll i förhållande till producenterna har med andra ord blivit förändrad framför allt genom digitaliseringen i samhället, ICT, vilket även fått genomslag på marknadsföringsteorier vilket betytt att 4P-tanken ofta blir mer nedtonad.¹⁸

Sysselsättningstillväxt, marknadsposition, innovation och internationalisering hänger alla ihop

Innovation bidrar till att företaget kan leverera en unik vara eller tjänst vilket också är en viktig förutsättning för export.¹⁹ Ökade marknadsandelar utomlands leder till ökad efterfrågan på arbetskraft och kan därmed påverka den ekonomiska utvecklingen på hemmarknaden.

Många olika politikområden påverkar näringslivets utveckling

Verksamheter inom många olika politikområden påverkar näringslivet, direkt i verksamheten eller indirekt via den miljö som företaget befinner sig i. Även samspelet mellan företagets utvecklingsbehov och förutsättningarna i den miljö som företagen befinner sig i påverkar företaget.

¹⁴ Tillväxtverket, (2015), *Digitalisering för konkurrenskraft*, 2015-05-28.

¹⁵ För en utförligare genomgång av digitaliseringen, se kapitel 5.

¹⁶ Se *Computing Everywhere*

¹⁷ Tillväxtverket, (2015), *Digitalisering för konkurrenskraft*, 2015-05-28.

¹⁸ Lusch, R & Vargo, S, (2015), *Den tjänstedominanta logiken*, Studentlitteratur.

¹⁹ Entreprenörskapsforum, (2015), *Entreprenörskap i Sverige – Nationell rapport 2015*, ISBN: 978-91-89301-73-3.

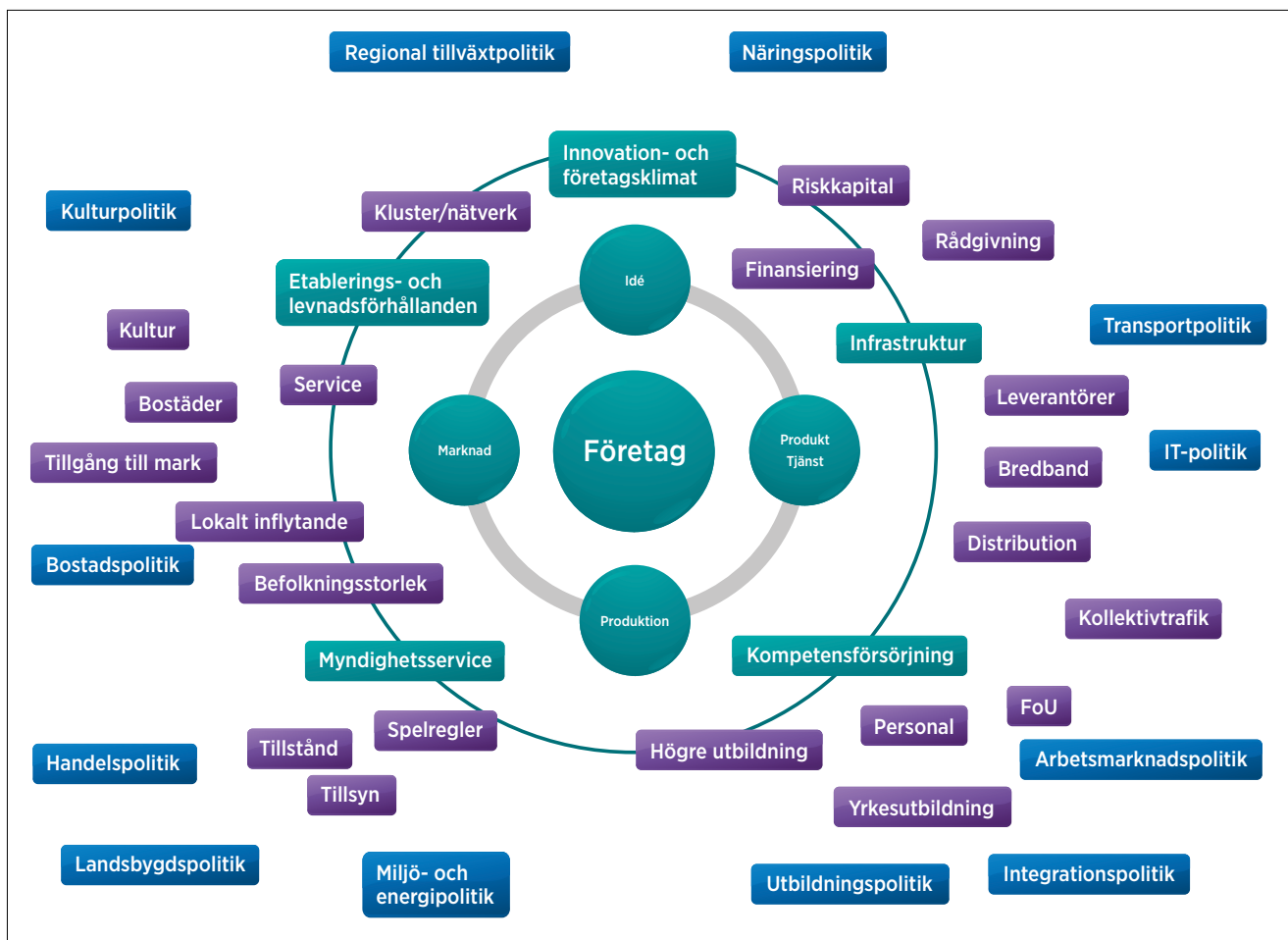
Fem viktiga lokaliseringsfaktorer för näringslivets utveckling

Företag är rationella och valet av lokalisering styrs av en rad faktorer. Följande fem lokaliseringsfaktorer, är exempel på områden som påverkar eller är viktiga för näringslivet och dess utveckling. Dessa faktorer kan grupperas enligt följande:

- Innovation- och företagsklimat
 - Rådgivning
 - Finansiering, riskkapital, bidrag
 - Klustersamarbeten
 - Attityder
- Infrastruktur
 - Påverkar företag både direkt via exempelvis möjlighet för företaget att leverera sina varor och indirekt via exempelvis kollektivtrafikens betydelse för att kunna få tillgång till rätt kompetens eller ett snabbt bredband för att kunna sköta kundkontakter, redovisning etcetera.
- Kompetensförsörjning
 - Tillgång till rätt kompetens
 - Utbildningsanordnare som erbjuder utbildningar efter arbetsmarknadens behov
 - Regionalt utbud av forskning och samarbete näringslivsforskning
- Myndighetsservice
 - Spelregler
 - Skatter
 - Avgifter
 - Tillsyn
 - Tillstånd
- Etablerings- och levnadsförhållanden

En attraktiv kommun/region erbjuder goda etablerings- och levnadsförhållanden för de företag och människor som ska verka där.

 - Tillgång till mark
 - Tillgång till attraktiva bostäder
 - Brett serviceutbud
 - Kultur
 - Lokalt inflytande

Figur Företaget och dess omvärld.

Samverkansformer och beslutsprocesser för entreprenöriella idéer

Förutom nu nämnda lokaliseringfaktorer är också fungerande samverkansformer mellan det privata och det offentliga av betydelse om en plats tillgängliga resurser ska kunna utnyttjas på ett optimalt sätt.

När samverkan sker mellan en kommun och privata företag möts olika organisationer, som bygger på olika organisationsprinciper.²⁰ Där möts även olika organisationskulturer, politikens och näringslivets, och av detta följer ofta olika ideal och förebilder. Ur ett regionalekonomiskt perspektiv är det centralt att den här typen av samverkansformer fungerar.

Förutom förståelsen för olika samverkansformer har också olika typer av beslutsprocesser betydelse i det här sammanhanget. Multidimensionella beslutsprocesser, innefattande rationella, intuitiva och improvisatoriska perspektiv²¹ kan vara applicerbar och ge möjlighet eller förhindra att entreprenöriella idéer i en lokal kontext förverkligas.

Det rationella perspektivet tar hänsyn till faktorer när det gäller risktagande, informationsunderlag etcetera. Det intuitiva perspektivet kan ses som ett speciellt karaktärsdrag avseende framgångsrika entreprenörer medan det improvisa-

²⁰ Sahlén-Andersson, K. (1986). *Beslutsprocessens komplexitet. Att genomföra och hindra stora projekt.* Lund: Bokförlaget Doxa AB.

²¹ Cunha, M.P. (2007). Entrepreneurship as Decision Making: Rational, Intuitive and Improvisational Approaches. *Journal of Enterprising Culture*, 15 (1), 1–20.

toriska perspektivet har visat sig vara betydelsefullt under sådana förhållanden när beslut behöver fattas i realtid utifrån de resurser som finns tillgängliga vid den tidpunkten. I de fallen har de ingen nytta av detaljerade och väl genomtänkta planer. Förmågan att agera eller handla med de befintliga resurserna är ett speciellt särdrag när det gäller ett improviserat förhållningssätt.

Trepartsansatsen kan ur en sådan synpunkt skapa möjligheter och ge utrymme för framgångsrikt beslutsfattande vad avser entreprenörskap och politik i samverkan samtidigt som den kan synliggöra hinder för detsamma.

Förutsättningarna, eller förhållande på en plats, alltså de aktuella points of departure, behöver samstämmas med de beslutsprocesserna. De entreprenöriella processerna bör inte betraktas som ensartade förlopp, utan mer ses i termer av dynamik och variation. Beslutsprocesser som kan skapa utrymme för deltagande aktörer att förflytta sig mellan olika perspektiv i processen kan därmed utgöra en möjlighet i sådana här sammanhang. På likartat sätt kan oförmågan att göra det utgöra ett hinder.

4 Det regionala tillväxtarbetet återspeglas i företagen

Det regionala tillväxtarbetet utvecklas löpande.²² Tyngdpunkter förskjuts och skiftar. Det drivs i hög grad av de övergripande utmaningar som ekonomin och samhället i stort står inför.²³

Omvandlingstrycket är omfattande. Globala utvecklingsmönster är både en utmaning och en möjlighet för enskilda företag och branscher, men sätter också alla de aktörer som arbetar för att främja tillväxt och utveckling under press.

Omvandlingstrycket ligger på lokal och regional nivå

Merparten av de övergripande utmaningarna är liknande i alla regioner. Andelen äldre ökar i relation till andelen som är i arbetsför ålder, pensionsavgångarna är större än tillträdet på arbetsmarknaden och gör bristen på kompetens till ett faktum. En global ekonomisk konkurrens ställer krav på företagens omvandlingsförmåga, vilket också sätter press på stödjämsystemet. För att inte tala om klimatförändringen som kräver omfattande åtgärder på alla nivåer. För såväl lokal som regional nivå handlar det om att utgå från de övergripande utmaningarna och hitta sätt att hantera dem med utgångspunkt i de egna förutsättningarna. Att ha fokus på den långsiktiga utvecklingen men skapa utrymme för kort-siktig handlingskraft. Att bygga robusta strukturer som klarar att hantera tillfälliga fluktuationer.

Den nationella nivån behöver se över sitt deltagande i de regionala processerna

Regionala behov och insatser kommer att utvecklas i olika riktning.²⁴ Detta ökar i sin tur behovet av såväl innehållsmässigt som tidsmässigt flexibla utvecklingsmedel. Något som ligger väl i linje med utgångspunkten om regionernas egna förutsättningar och behov. Detta gäller förstås även andra behov än utvecklingsmedel. Det finns därför anledning för nationell nivå att analysera hur de bäst möter upp skiftande regionala behov utan att bli passiva på grund av hindrande regelverk. Precis som lagar och regler kan vara ett problem för företag som vill växa, kan lagar och regler vara ett problem för regioner som vill utvecklas.

Den myndighet som vill utöva inflytande bör vara medveten om vikten att delta som en part i de regionala processerna – både vad gäller det strategiska arbetet och det operativa genomförandet.

²² Tillväxtverket, (2015), *Mot ett systemorienterat tillväxtarbete. Sammanställning av regionala redovisningar*, ÅK 3.3 RB 2015, Dnr 4.2.7-Å 2015-000179.

²³ Övergripande utmaningar används i detta fall som illustration till det starka omvandlingstrycket. Det syftar på faktorer som till exempel globalisering, demografisk utveckling, miljömässiga utmaningar och digitalisering. För en utförligare genomgång av utmaningarna, se *En nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015-2020*.

²⁴ Tillväxtverket, (2015), *Mot ett systemorienterat tillväxtarbete. Sammanställning av regionala redovisningar*, ÅK 3.3 RB 2015, Dnr 4.2.7-Å 2015-000179.

Mot bakgrund av en utveckling mot alltmer samordnade regionala aktörer ökar också pressen på den nationella nivån att samordna sig. Här finns sannolikt möjlighet för nationell nivå att flytta fram positionerna.

Det finns behov av att organisera för kunskap och lärande inom det regionala tillväxtarbetet

Inom det regionala tillväxtarbetet räcker det inte att leverera statistik eller fakta, utan det kräver analys som leder till nya strategier och handling. Detta är en gemensam utmaning för regional och nationell nivå. För de utvecklingsansvariga aktörerna handlar det om att organisera för, och finansiera, analysverksamhet som möter behoven av löpande kunskapsutveckling inom en rad olika områden. För nationell nivå handlar det många gånger om att ta klivet från generell kunskapsproduktion till en mer strategisk samtalspartner. Givetvis omfattar behovet av kunskap och lärande såväl sakfrågor som lärandet om hur utvecklingsarbetet bäst bedrivs under nya förutsättningar där projektverksamheten i ökad utsträckning står tillbaka för ett mer långsiktigt systembyggande. Givetvis handlar det också om skiftande regionala behov, men också om behov som relaterar till inomregionala skillnader.

Regionalt tillväxtarbete är till nytta för företagen då arbetet sker inom områden som är av betydelse för de miljöer som företagen verkar inom, till exempel kompetensförsörjning, infrastruktur, attraktiva miljöer etcetera.

Även nationella myndigheters deltagande i regionernas genomförandeprocesser när det gäller till exempel regionala utvecklingsstrategier och handlingsplaner är likaså exempel på regionalt tillväxtarbete som är till nytta för företagen och de miljöer de verkar inom.

På så vis återspeglas såväl det nationella som det regionala tillväxtarbetet i företagen.

5 Delningsekonomin förändrar de ekonomiska drivkrafterna

I kapitel tre lyfts digitaliseringens påverkan på produktions- och konsumtionsmönster fram. Digitaliseringen utgör den möjliggörande teknologiska kraften för delningsekonomin.²⁵ Delningsekonomi är ett samlingsnamn på aktiviteter som syftar till minskad resursåtgång genom effektivare kapacitetsutnyttjande såsom delning av tillgång till varor och tjänster.²⁶ Kombinationen av en delningsekonomi som tar bort traditionella mellanhänder och en ökad digitalisering och automation kommer att ge effekter i form av omställning på arbetsmarknaden.²⁷ Rekommendationerna för att möta upp en delningsekonomi, utifrån forskning som finns inom området, innebär bland annat att utveckla nya regelsystem, underlätta för entreprenörskap och innovation samt främja flexibiliteten på arbetsmarknaden och i utbildningssystemet.

Policyområden som skatter, regelverk, kunskap, utbildning och bostäder måste ses över för att ta tillvara möjligheterna inom den framväxande delningsekonomin.

Digitaliseringen är en av de viktigaste tillväxtdrivande faktorerna idag

Digitalisering har kommit att bli ett centralt begrepp inom it-politiken.²⁸ I den digitala agendan används uttrycket flitigt men ingen närmare precisering, eller definition, av begreppet lämnas. Digitalisering används idag vanligen i två olika betydelser. Dels som informationsdigitalisering, det vill säga omvandling av information till digital form, dels som samhällelig digitalisering, det vill säga ökad användning av it i bred bemärkelse i samhället.

Med informationsdigitalisering avses den process där en analog förlaga transformeras till digital information. Detta innebär att informationen kan bli strukturerbar, sökbar och tillgänglig genom digitala kanaler.

Samhällelig digitalisering är den samhälls- och människoomvälvande process som gradvis blir allt svårare att över huvud taget särskilja från någon del av livet. Det innebär att individer och organisationer kan kommunicera och utbyta information med andra människor, organisationer och sin omgivning på helt nya sätt. Digitaliseringen och användningen av it-baserade lösningar kan bidra till att öka tillgängligheten och effektiviteten både hos företag och hos offentlig förvaltning.

Ökad global konkurrens, förändrat kundbeteende, nya affärsmodeller med mera innebär både krav och möjligheter och påverkar såväl enskilda företag, branscher som näringslivet som helhet. It-branschen som sådan har också haft en markant tillväxt de senaste åren. Företagare kan utnyttja digitaliseringen både för att effektivisera sitt arbetssätt och för att skapa nya affärer. Många företa-

²⁵ Felländer, A, Ingram, C, Teigland, R, (2015), *Sharing Economy – Embracing Change with Caution*, Näringspolitiskt Forum #11.

²⁶ <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/delningsekonomi>, 2015-08-06.

²⁷ Felländer, A, Ingram, C, Teigland, R, (2015), *Sharing Economy – Embracing Change with Caution*, Näringspolitiskt Forum #11.

²⁸ SOU 2014:213, (2014), *En digital agenda i människans tjänst – en ljusnande framtid kan bli vår*. Delbetänkande av digitaliseringskommissionen.

gare pekar samtidigt på bristen på tid och kompetens för att ta till vara på den potential som digitaliseringen innebär för företagens konkurrenskraft.

Tillväxtverket kan driva digitaliseringsfrågorna inom företagarområdet

Den offentliga sektorn har en viktig roll i att skapa förutsättningar för en framgångsrik utveckling, kring såväl infrastruktur, regelverk, standarder som att ha en effektiv användning av it, både internt och i sin medborgarservice.²⁹ För Tillväxtverkets del innebär detta att myndigheten ska bidra till den digitala agendans mål att Sverige ska bli bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter, inom företagarområdet och i det regionala tillväxtarbetet. Detta gör Tillväxtverket genom att utgå från uppdraget att förenkla för företagen samt att stärka företagens konkurrenskraft, där vi utnyttjar vår kunskap om företagens behov och processer i företagandets olika faser.

Det behövs kompetensutveckling och utbildning för att företagen ska kunna utnyttja digitaliseringen

Det tycks vara svårt att finna belägg för att sysselsättningsnivån som helhet kommer att minska på grund av digitaliseringen, däremot är det rimligt att det sker förändring i typer av yrken och antal människor i olika yrkesgrupper. Bland annat Tillväxtanalys pekar på vikten av kompetensutveckling och utbildning för att företagen ska kunna utnyttja digitaliseringen. Detta gäller rimligen för medborgarna också.

Digitalisering för ökad regional utveckling

Digitaliseringen borde kunna ge möjligheter till regional utveckling i hela Sverige. Genom snabbt bredband och bra e-tjänster är det möjligt att bo och arbeta i princip var som helst och att driva företag som kan ha en både nationell och global marknad. I dagsläget är dock tillgången till snabbt bredband otillräcklig på många platser och det kan också vara svårt på många orter att ha tillräckligt många människor med rätt kompetens för denna typ av företag.

Innovativa företag utnyttjar it bättre

Företag och organisationer utnyttjar digitaliseringen olika och vissa branscher anpassar sig till och utnyttjar digitaliseringens möjligheter effektivare. Enligt *Doing business in the digital age* från EU-kommissionen³⁰ är det inom sektorerna finans, it/elektronik, media, fordon och verkstad som digitaliseringen främst utnyttjas.

Tillväxtanalys refererar till en analys från organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling, OECD som visar att det finns en korrelation mellan graden av it-användning och innovation.³¹ De innovativa företagen är bättre på att använda samtliga tekniker som omfattar bredband, e-försäljning, webbplatser och it-baserade affärssystem. Resultatet säger dock inte något om hur sambandet är riktat. Tillväxtanalys kompletterar i sin analys statistiken med fallstudier, som visar att det finns stora möjligheter men att förändring kan ta tid.

²⁹ Tillväxtverket, (2015), *Digitalisering för konkurrenskraft*, 2015-05-28. Se även prioritering 2 – Attraktiva miljöer och tillgänglighet – i *En nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020*.

³⁰ *Doing business in the digital age: the impact of new ICT developments in the global business landscape – Europe's vision and action plan to foster digital entrepreneurship* (European Commission. DG Enterprise and Industry (Deloitte))

³¹ Tillväxtanalys, (2014), *Hur driver IKT produktivitet och tillväxt?*

Genom digitaliseringen ökar kraven på flexibilitet från den offentliga sektorns stödjandesystem

Sammantaget gör den digitala utvecklingen att kraven ökar på flexibilitet från stödjandesystemet, för att kunna möta utövare och företagare i teknikskiftet. Det är en stor utmaning att få de offentliga aktörerna att förstå tjänsteinnovationen och företagens affärsutvecklingsbehov inom det digitala området, för att på ett flexibelt sätt kunna forma effektiva utvecklingsinsatser.

6 Tillväxtverket – en viktig aktör i samspelet mellan de båda politikområdena

Tillväxtverkets huvuduppgifter är att i alla delar av landet främja hållbar näringslivsutveckling och hållbar regional tillväxt samt genomföra strukturfondsprogram.³²

Tillväxtverket ska

1. utveckla och genomföra insatser som främjar entreprenörskap, hållbar tillväxt och utveckling i företag, stärkt konkurrenskraft samt förenkling för företag,
2. genomföra insatser som främjar ett aktivt regionalt tillväxtarbete i länen samt i det arbetet utveckla och förbättra förutsättningarna för dialog, samarbete och lärande mellan olika relevanta aktörer på nationell, regional och lokal nivå, och
3. ansvara för nationell samordning och utveckling av genomförandet av regionalfonden i Sverige inom ramen för den europeiska sammanhållningspolitiken.

Vidare ska Tillväxtverket verka för att regeringens mål för näringspolitiken respektive den regionala tillväxtpolitiken uppnås.³³

Med utgångspunkt i myndighetens verksamhetsidé arbetar Tillväxtverket för att stärka företagens konkurrenskraft.³⁴ Av detta följer att allt myndigheten gör ska leda till att företagen i Sverige har möjlighet att utvecklas och vara internationellt konkurrenskraftiga.

Vissa insatser vänder sig direkt till företag eller blivande företagare. Andra syftar till att påverka och utveckla de villkor och strukturer i samhället som omger företagandet.

Därför arbetar Tillväxtverket med näringspolitik

Målet för näringspolitiken är att stärka den svenska konkurrenskraften och skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag. Det målet ska Tillväxtverket verka för att det uppnås.

Lönsamhet och tillväxt i företag betraktas som nödvändiga och grundläggande förutsättningar för att skapa nytta och värde och för att på ett meningsfullt sätt trygga sysselsättning och skapa arbetstillfällen. Därför är det Tillväxtverkets uppgift att arbeta för företagen.

Regelförenkling och kapitalförsörjning är exempel på konkurrenskraftiga förutsättningar som är viktiga för företagen. Tillväxtverkets uppdrag att förenkla för företagen är av den anledningen centralt eftersom bland annat lagar och myndighetsregler kan vara ett problem för företag som vill växa.

³² SFS 2009:145, *Förordning (2009:145) med instruktion för Tillväxtverket*, Regeringskansliets rättsdatabaser, senast ändrad 2015-05-19.

³³ Förordning (2014:43).

³⁴ Tillväxtverket, (2014), *En strategi för vårt långsiktiga arbete*, 2014-10-20.

När det gäller regelförenkling samordnar och stöttar Tillväxtverket departement, myndigheter, länsstyrelser och kommuner i arbetet med att förenkla för företag. I det arbetet utgår myndigheten från företagets behov och bistår med kunskap, nätverk, utbildningar och verktyg.

Insatser inom affärsutveckling samt internationalisering är andra exempel som Tillväxtverket arbetar med inom det här området.

Lokaliseringsfaktorer med betydelse för näringslivets utveckling

Följande fem lokaliseringsfaktorer, är exempel på områden som påverkar eller är viktiga för näringslivet och dess utveckling; innovations- och företagsklimat, infrastruktur, kompetensförsörjning, myndighetsservice samt etablerings- och levnadsförhållanden.

På så vis har ett flertal politikområden, alltså det sektorsövergripande/tvårsektoriella, även det betydelse för näringslivets utveckling.

Samverkansformer, beslutsprocesser och entreprenörskap

Fungerande samverkansformer mellan det privata och det offentliga är av betydelse för entreprenöriella idéer.

Även olika typer av beslutsprocesser har betydelse. Multidimensionella beslutsprocesser, innefattande rationella, intuitiva och improvisatoriska perspektiv kan ge möjlighet eller förhindra att entreprenöriella idéer i en lokal kontext förverkligas.

Därför arbetar Tillväxtverket med regional tillväxtpolitik

Målet för den regionala tillväxtpolitiken är utvecklingskraft i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft. Det målet ska Tillväxtverket verka för att det uppnås.

Väsentliga inslag i en modern regional tillväxtpolitik är:

- förbättrat stöd till näringslivsutveckling och tillgång till finansiering
- en fungerande arbetskraftsförsörjning
- tillgång till offentlig och kommersiell service
- utbildning
- investeringar i informationsteknik och infrastruktur

Därför är det en viktig uppgift för Tillväxtverket att delta inom dessa områden då de har betydelse för näringslivets utveckling. Tillväxtverkets insatser inom regionala kompetensplattformar, tillväxtskapande samhällsplanering samt kommersiell service är alla exempel på regionalt tillväxtarbete.

Lagar och regler kan även vara ett problem för regioner som vill utvecklas

En global ekonomisk konkurrens ställer krav på företagets omvandlingsförmåga, vilket också sätter press på stödjandesystemet. Regionala behov och insatser kommer att utvecklas i olika riktning. Något som ligger väl i linje med utgångspunkten om regionernas egna förutsättningar och behov. Det finns därför anledning för nationell nivå att analysera hur de bäst möter upp skiftande regionala behov utan att bli passiva på grund av hindrande regelverk. Precis som lagar och regler kan vara ett problem för företag som vill växa, kan lagar och regler vara ett problem för regioner som vill utvecklas.

Det finns prioriteringar, till exempel prioriteringarna i den nationella strategin,³⁵ där regionerna måste göra sina egna tolkningar. Regionerna har stora utmaningar, av tvärsektoriell karaktär. De regioner som klarar av att hantera dessa utmaningar har goda förutsättningar att utvecklas till en konkurrenskraftig global aktör.

Tillväxtverkets strategiska regionarbete – en nationell roll med regional utgångspunkt

De 21 regionalt utvecklingsansvariga aktörerna, landsting, samverkansorgan och länsstyrelser är centrala samarbetspartners i Tillväxtverkets arbete för ett effektivare regionalt tillväxtarbete som stärker företagens konkurrenskraft.

Tillväxtverkets insatser ska bygga på en god förståelse för företag och regioners varierande förutsättningar, behov och utvecklingspotential. Inom det strategiska regionarbetet prioriterar Tillväxtverket samarbeten med regionalt utvecklingsansvariga aktörer där myndigheten ingår gemensamma åtaganden som om-sätts till konkreta aktiviteter till nytta för näringslivet. Syftet med arbetet är till-föra ett nationellt perspektiv och möta det regionala perspektivet, sammanhanget och dess utvecklingspotential.

Därför ska Tillväxtverket vara till nytta för företagen och de miljöer företagen verkar inom

- Fler och växande företag leder som berättats om ovan till ökad tillväxt. Företagen är på så vis medlet för ökad välfärd i enskilda regioner och i Sverige som helhet. Därför är det Tillväxtverkets uppgift att vara till nytta för företagen.
- Inom det regionala tillväxtarbetet arbetar Tillväxtverket med stödjandesystemet, alltså inte direkt med företagen, men väl med de miljöer företagen verkar inom. Miljöer som är centrala och har betydelse för näringslivets utveckling. Därför är det Tillväxtverkets uppgift att vara till nytta för de miljöer som företagen verkar inom.
- Den digitala utvecklingen gör att kraven ökar på flexibilitet från stödjandesystemet, för att kunna möta utövare och företagare i teknikskiftet. Tillväxtverket ska bidra till den digitala agendans mål att Sverige ska bli bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter, inom företagarområdet och i det regionala tillväxtarbetet. På så vis är Tillväxtverket en viktig aktör även inom det här området.

³⁵ Innovation och företagande, Attraktiva miljöer och tillgänglighet, Kompetensförsörjning samt Internationellt samarbete.

7 En listning av de mest tongivande referenserna

Det här är en berättelse om Tillväxtverkets roll i samspelet mellan näringspolitik och regional tillväxtpolitik. Framställningen är inte gjord på vetenskapliga grunder och ska således inte heller granskas utifrån kriterier som är vedertagna i det sammanhanget. Däremot finns det ett antal referenser som de olika kapitlen är baserade på. Referenserna anges första gången de används men därefter tillämpas inte en sedvanlig referensteknik "med någon exakthet".

Nedan följer en listning av de referenser som har varit mest tongivande i de olika kapitlen. En exakt återgivning av referenserna, samt övriga referenser, går att finna i de aktuella kapitlen.

Kapitel 2:

- Regeringens nationella strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020. Beslutad i juli 2015.

Kapitel 3:

- P-H Skärvads och J. Olssons bok *Företagsekonomi 100*. Utgiven på Liber AB i Malmö 2011.
- E. Sundins kapitel Vem är egentligen företagare? i boken *Företagsekonomins frågor*. Redaktör för boken är N. Brunsson. Utgiven på SNS i Stockholm 2010.
- Tillväxtverkets rapport *Digitalisering för konkurrenskraft* från maj 2015.
- Entreprenörskapsforums nationella rapport *Entreprenörskap i Sverige* från 2015.

Kapitel 4:

- Tillväxtverkets rapport *Mot ett systemorienterat tillväxtarbete. Sammanställning av regionala redovisningar* från åiterrapporteringskrav 3.3 i regleringsbrev för 2015.

Kapitel 5:

- A. Felländers, C. Ingrams, R. Teiglands rapport *Sharing Economy – Embracing Change with Caution* utgiven via Näringspolitiskt Forum 2015.
- Tillväxtverkets rapport *Digitalisering för konkurrenskraft* från maj 2015.

Kapitel 6:

- *Förordning (2009:145) med instruktion för Tillväxtverket*. Senast ändrad 2015-05-19.
- Tillväxtverkets verksamhetsstrategi *En strategi för vårt långsiktiga arbete* från 2014-10-20.

Till nytta för företaget och dess omvärld

Om Tillväxtverkets roll i samspelet
mellan näringspolitik och regional
tillväxtpolitik